

ČUJINKI PRO- CVITANJA PRE- MOGOVNIKOV

V državi Ohio dela približno 33,000 rudarjev. Pittsburgh Coal kompanija obratuje še neunijske premogovnike v Pomeroy Bendu.

Columbus, O. — Nepričakovano cvitanje premogovne industrije je povzročilo, da se je v državi Ohio vrnilo 33,000 rudarjev na delo in da delajo skoraj v polnem času. Tri leta je bila gospodarstva depresija ohijske rudarje, in število rudarjev, ki so delali v tej državi je značilo več kot komaj dvajset tisoč. Pa še ti rudarji so delali le po nekaj dni v tednu. Na tisoče in tisoče rudarjev je pa bilo primoranih zapustiti svoje domove, in si iskati delo drugje, ako niso hoteli umreti lakote.

Gonja za uničenje unije je zdaj ustavljena za nekaj časa, ampak podjetniki na jugu države, ki so nasprotniki rudarske organizacije, lahko uganjajo še svojo protiujijsko politiko. Premog, ki ga rudarji producirajo to zimo, se mogoče izrabiti protijim, ko napoči prvi dan v aprilu prihodnjega leta.

Letošnje pletje, ko je bila depresija v premogovni industriji največja, so se ohijski rudarji bojevali za ohranitev svoje unije. Držali so se hrabro, dasiravno se je ustanovila organizacija premogovniških podjetnikov z namenom, da znižarudarske mezde. Premogovniški podjetniki, ki niso prelomili pogodbe z rudarsko organizacijo, so odprli premogovnike in pričeli v njih z delom po unijski pogodbi. Navzlic temu pa rudarska organizacija ni pridobila nazaj postojank, ki ji jih je izgubila ob času depresije. Pittsburgh Coal kompanija, ki je razglašena v raznih državah, da se ne ravna po pogodbi, ki jo je sklenila z rudarsko organizacijo, obratuje še neunijske premogovnike v Pomeroy Bendu. To je vzrok, da sta njena dva velika premogovnika v Hocking Valleyju zaprta in da se ne dela v njih. Rudarska organizacija v državi Ohio ne trpi, da bi enalistna kompanija obratovala nekatere rudnike z organiziranimi rudarji, druge pa z neorganiziranimi, dasiravno politika rudarske organizacije trpi, da enalistna kompanija v enem distriktu obratuje svoje premogovnike z organiziranimi rudarji, v drugem pa z neorganiziranimi. Tako politika je na škodo rudarske organizacije in koristi le premogovniškim podjetnikom.

(Dolje na 2. strani.)

Ormiston aretiran

Ljubimec duhovnice Aimee je bil v Pennsylvaniji, ko so ga prijeli.

Harrisburg, Pa. — Detektiv, ki so v zvezi z distriktnim sodiščem v Los Angelesu, so te dni izvovali in prijeli Kennetha G. Ormistona, dolgo časa pogrešanega radio operatorja iz znaneega Angelus temple, ki je obtožen, da je v zvezi s pastoric Aimee Semple McPherson nabufal sodišče z znano pripovedko o ugrabljenju duhovnice v zadnjem maju. Ormiston je obdolžen, da je bil z duhovnico v Carmelu ob morju in z njo tamkaj užival ljubezen v času duhovničnega namiljenega ujetništva v Mehiki. Ormiston, ki je zdaj na poti v Kalifornijo, noče govoriti o tej zadevi.

Nikola Pašić umrl

Belgradska vlada prepovedala protestne shode jugoslovanskih fašistov. Rabuka v francoski zbornici, ko je Cachin zahteval pojasnila, če Francija res izvaža kanone v Jugoslavijo. Napetost v Zenevi še ni odnehala. Albanija ratificirala pakt z Mussolinijem. "Čuvaj se, Italija!" svari belgradski list.

Belgrad, Jugoslavija, 10. dec. — Nikola Pašić, bivši premijer in srbski državnik, je danes umrl v starosti 81 let. Bolan je bil šest mesecev. Kljub boleznim se je pred nekaj tedni vrnil v Belgrad in je bil aktiven v teku sedanje krize v Italiji, sredi katere ga je zalotila smrt. Skoraj gotovo bi bil zdaj organiziral novo vlado, ko je Uzunović podal ostavko.

(Pašić je bil rojen 1845 leta. V svoji mladosti je bil radikalen in je sodeloval z vstati proti dinastiji Obrenovićev. Dvakrat je bil obsojen na smrt in večkrat izgnan iz Srbije. S pokojnim kraljem Petrom je bil dolgo časa v Svisci kot izgnanec in tam je hodil v politični šolo. Ko so po umoru kralja Milana in kraljice Drage v Belgradu leta 1903 zavihali Karadževići, je Pašić stopil v politično življenje. Bil je belgradski župan, predsednik skupščine in končno je postal ministar predsednik; to službo je prevel in pustil trikrat. Pašić je bil ustanovitelj in vodja radikalne stranke, katere se dolgo nima nič radikalnega na sebi. On sam je iz nekdanjega radikalca in vstaja postal največji reakcionar — in kot tak je umrl.)

Belgrad, 10. dec. — Tukajšnja "Politika" je naslovljena na Italijo sledeče svarilo: "Italija, čuvaj se Jugoslavije! Jugoslavija ni mrtva!"

List dalje piše z največjo pozitivnostjo, da ima albanski pakt ne le tajne vojaške klavzule, temveč tudi političen dogovor, ki se glasi, da Mussolini naredi Ahmedu Zogua za albanskega kralja in da bo krijevina pod protektoratom Italije.

Dunaj, 10. dec. — Iz Belgrada poročajo, da so jugoslovanski nacionalisti v Zagrebu sklicali velik protestni shod proti Italiji za nedeljo, toda vlada je prepovedala vse take shode. Belgradski listi tudi poročajo, da albanski rebeli še niso poraženi in da odbijajo napade vladnih čet pri Skadru.

Tirana, Albanija, 10. dec. — Pogodba z Italijo, ki je naredila toliko hrupa v Jugoslaviji, je bila včeraj ratificirana s akklamacijo v albanski skupščini.

Rim, 10. dec. — Poluradna "Tribuna" piše, da Jugoslavija ima še čas, da ohrani prijateljsko Italijo, ki ga meče od sebe. List pravi dalje, da protestiranje v Jugoslaviji ni nič drugega kot preteza, ki pokriva željo za sklenitev pogodbe s Francijo, katere je bila izdelana pred šestimi meseci, a ni še podpisana.

Borah zahteva pravo

mirovno sodišče

Predložil je resolucijo v senatu, da naj Amerika iniciira novo mednarodno pravo.

Washington, D. C. — Senator Borah je v četrtki predložil v senatu resolucijo, ki določa, da Združene države povabijo vse narode na svetu na konferenco, na kateri se naj sprejme nov kodeks mednarodnega prava in na temelju tega prava se naj ustanovi pravo mednarodno mirovno sodišče, ki ima biti modelirano po najvišjem zveznem sodišču Združenih držav. Borah predlaga, da prva točka novega mednarodnega prava mora biti, da se proglašava vsaka vojna za zločin in da morajo biti vsi spori med narodi poravnani na podlagi odprtih preiskav in nepristranskih odlokov mirovnega sodišča.

Kongres povzval plače

zveznim sodnikom

Taft je bil kritiziran, ker prajema \$10,000 letne nagrade iz Carnegiejeve zapuščine.

Washington, D. C. — Poslanska zbornica je 9. t. m. sprejela predlogo povzivanja letnih plač vsem zveznim sodnikom. Povziki so zelo generozni. Na priključni predsednik vrhovnega sodišča W. H. Taft, bivši predsednik, je dobil \$5500 povzika; prej je imel \$15,000 in zdaj ima \$20,500 na leto.

Kongresnik Rainey iz Illinoisa je ostro pobijal povzike Taftu. Rekel je, da Taft poleg svojih plač prejema še vsako leto \$10,000 nagrade, katero mu je zapustil pokojni jeklarski magist Carnegie. Rainey je zahteval, da se Taft odreče tej nagradi velike korporacije, ki dela

SILNA DEPRESIJA V AVTOMOBILSKI INDUSTRIJI

Najbolj zaradi te depresije so prizadeti delavci. — Okoli 60,000 delavcev ima še počitnice. In ta brezposelnost armada se množi z vsakim dnem.

Detroit, Mich. — Ko so v avtomobilski industriji uvedli skrajšani delavnik, t. j. da so delavci delali le po nekaj dni v tednu, je to znižanje delavnih dni služilo le za prikrivanje depresije, ki se je pojavila v avtomobilski industriji že spomladi. Najhuje so seveda bili prizadeti delavci pri Ford Motor kompaniji. V tovarnah, katerih lastniki pripadajo k organizaciji avtomobilskih podjetnikov je po ocenitvi, ki jo je podala ta podjetniška organizacija zaposlenih še šestdeset tisoč delavcev manj. Po tej ocenitvi dela še 190,000 delavcev v teh tovarnah. Člani podjetniške organizacije pa zaposlijo dve tretjini vseh delavcev v detroit-skem distriktu.

Ford Motor kompanija odslavlja delavce. Število delavcev, ki še delajo, se neprestano krči. Šele nekaj dni nazaj je kompanija zaprla vse departamente v tovarnah v Highland Parku in River Rouge. Kompanija je pojasnila, da je zaprla tovarne za en teden, da napravi bilanco. Pričela je s delom, a smernice napram delavcem so bile nove. Pred nekaj tedni je Ford naznanil, da nastavi 5,000 delavcev, ki še niso dosegli dvajset let.

Preden napoči Božič, bodo odslavljeni še drugi delavci, seveda taki, ki so dosegli še visoko mezdo. Te delavce bodo nadomestili ti mladi delavci. Ford je svoje poteze podprl z izrekom, da nastavi zaradi tega mlade delavce, da ne postanejo zločinci. Kaj naj store stari delavci, ko bodo vrženi na cesto, sestradani in razcapani, tega Ford seveda ni povedal!

Ko pride Božič, bodo seveda zopet odpuščali delavce. Končno bodo odslavljeni vsi delavci in veliko izmed njih, največ starih delavcev, ki so dosegli višjo mezdo, ne bodo pozvani nikdar več nazaj na delo.

Kaj naj store ti stari delavci, ki so vse svoje življenje živeli pošteno in delali? Ali se naj ti stari delavci vržejo hudodelstvu v naročje?

Fordova industrija je pred prelaskom, pred kakršno še ni bila v svoji zgodovini. Račun za to prelaskunjo plačujejo delavci. Morganova general Motors kompanija se je odločila, da uklone Forda.

Posledice tega boja občutijo v prvi vrsti delavci. Občutijo ga tudi trgovci v velikih trgovinah. A ti si zopet pomagajo na ta način, da skrajšajo številu svojih uslužbencev v prodajalnah. Tudi v prodajalnah so delavci tisti element, ki bo najbolj občutil konkurenčni boj. Vprav ta konkurenčni boj, ki se bje v avtomobilski industriji, pa dokazuje, kako krivičen je kapitalistični način blagovne produkcije in distribucije. Mesto da bi nosili posledice konkurenčnega boja edino oni, ki so ga pričeli in ki ga bijejo, jih trpe delavci, ki delajo in proizvajajo!

Ako večkratni milijonar izgubi vse milijone do enega, je še vedno milijonar, on z njegovo družino vred fivi udobno in v razkošju. Ako pa delavec izgubi delo, pa on z njegovo družino vred trpi pomankanje, ki je posebej občutljivo po zimi.

slabo čast predsedniku najvišjega sodišča v državi, toda zbornica je preslišala njegovo zahtevo in odglasovala za povzivanje.

Britski rudarji iz- igrali dobro protipotezo

Odklonili so vladno ponudbo in si tako pridržali pravico do stavke. — Vlada seveda ni pričakovala take protipoteze.

London, Anglija. — Britska vlada nikakor ni pričakovala, da bodo rudarji sprejeli nasvet tajnika svoje organizacije in odklonili njeno ponudbo za izravnavo stavke. Vsa rudarska okraj je v pretežni večini glasovala proti vladni ponudbi, ki ni pomenila drugega kot poniževalen poraz za rudarje.

Rudarji so odklonili ponudbo, dasiravno se jih je vrnilo še več kot tretjina na delo. Rudarji so pač rekli, če smo poraženi, smo poraženi, in nepotrebno je še sprejeti pogoje poraza. Ti pogoji bi bili veljali za tri leta in v teh treh letih bi rudarji ne mogli zastavkati, ker bi jih pogodba vezala na delo. Ako bi rudarji sprejeli ponudbo vlade, bi se za tri leta odpovedali pravici do stavke.

Tako bodo pa rudarji lahko zopet zastavkali, kadar bo zanje prilika ugodna. Takrat bodo podjetnikom predložili zahteve in jim rekli: "Sprejmite naše zahteve, če ne, pa odločimo naše orodje."

"Vod iz armade!" nemški socialisti monarhistom

Socialistična stranka v Nemčiji zagovarja s strmo glavo vladno, če ne bo milica oblična.

Berlin, 10. dec. — Socialisti v Nemčiji so začeli generalno ofenzivo za očiščenje nemškega "reihshwera" (milice). Vsi monarhisti morajo iti ven iz armade. Tak je ultimatum, ki so ga dali socialistični poslanci v parlamentu sedanji nemški vladi.

Socialisti so predložili vojnemu ministru Gesslerju dokumente, ki dokazujejo, kako monarhisti in fašisti skušajo dobiti kontrolo v milici. Socialisti zahtevajo, da mora minister odločiti vse stare oficirje monarhističnega duha in jih nadomestiti z mladimi močmi republikanskega mišljenja. Ako se to ne zgodi še pred prazniki, bodo socialisti strmo glavo vladno. Pretežna večina demokratov podpira socialiste pri tej ofenzivi.

Škafski krojači izvojevali poldnevni teden

150 tovarnarjev podpisalo novo pogodbo, katere daje delavcem tudi povzivanje mezd. Okrog 2000 delavcev je deležnih.

Chicago. — Petdnevni delavni teden je priznan v oblačilni industriji v Chicagu, v kateri so delavci dobro organizirani. Stopeneset lastnikov krojaških delavnic, ki uposlužujejo okrog 2000 delavcev in delavk, je 9. decembra sklenilo novo pogodbo z unijo International Ladies' Garment Workers, ki stopi v veljavo 20. decembra. Pogodba daje članom organizacije pet dni dela v tednu in povzivanje mezd od \$2 do \$4 na teden. Izvrševalni odbor unije je odobril pogodbo v četrtki zvečer.

Pogodba jamči mir za tri leta v industriji izdelovanja ženskih oblek. Določa, da ob sobotah ne sme biti dela, toda prvih 18 mesecev delavci delajo 42 ur v tednu in dve uri se razdelje na pet dni, drugih 18 mesecev pa traja delovnik le 40 ur v tednu.

Agitirajte za "Prosveto"!

Rudarji se v resnici niso vrnili poraženi na delo, ampak so le na umiku. Umakniti so se morali, ker je bila gospodarska sila proti njim premočna in so se podjetniki nahajali v boljšem položaju. Ali rudarji zdaj lahko preidejo v ofenzivo, kadar bodo zanje šanse ugodne. Ako bi jim bile vezane roke za tri leta. Rudarji bi morali delati pod pogoji, ki so jih narekovali zmagovalci. Tako pa rudarji preidejo lahko v ofenzivo vsakega in takrat, kadar se bodo premogovniški podjetniki namenjali ofenzive od strani rudarjev.

Ta ugodna prilika mogoče ni več daleč. Do takrat se pa rudarji dobro pripravijo, da preidejo v ofenzivo in jo izvrše s večjim uspehom, kot se je to zgodilo v zadnji stavki.

To mogoče občuti tudi Baldwin in premogovniški podjetniki, kajti zanje je bila ta zmaga Pirova zmaga in če se Baldwinova zmaga spusti še v en tak boj z delavstvom, v kakega se je spustila z rudarji, tedaj bo Baldwinova vlada primorana resignirati, britska industrija bo pa na robu propada.

21 rudarjev ubitih pri eksploziji v Indiji

Pet drugih še pogrebajo. Vnel se je plin, ko je bilo 71 rudarjev na delu. Stara postava.

Princeton, Ind. — Razstrelba plinov, ki se je pripetila izdolej še nedognanega, oziroma nepojasnjenega vzroka dne 9. decembra s jutraj v sedem milijonov oddaljenem premogovniku No. 2 Francisco Coal kompanije, je zahtevala 21 življenj kolikor je doslej znano. Pod zemljo je še pet rudarjev, o katerih se ne ve, če so živi ali mrtvi. Rekelvalno moštvo je na delu, toda delo je težavno radi ognja, ki uničuje stebrovje v mnogih delih jame.

Ob času eksplozije je bilo 71 rudarjev pod zemljo, ki so deset minut prej prišli na delo. Drugo večje število rudarjev, ki so še bili v zahtvi idoci na delo, se je rešilo. V jami navadno dela 400 mož.

Brez malega vsi rudarji, ki so ušli smrti, ko bolj ali manj ranjeni, največ obžgani. Povečini so morali iti v bolnišnico. Ob ustju premogovnika so se ves dan odigravali občinski, arce trgaioči prizori: Zene in otroci krtav so oblegali šant in zagnali bolesten krik ob vsakem mrliču, ki je bil prinešen izpod zemlje.

Dawes dobil mirovno nagrado, hahaha!

In Chamberlain, Briand in Stresemann tudi, hahaha!

Pariz, 10. dec. — General Charles G. Dawes, podpredsednik Združenih držav, Sir Austen Chamberlain, zunanji minister Anglije, Aristide Briand, zunanji minister Francije in dr. Gustav Stresemann, zunanji minister Nemčije — so bili v letih 1925 in 1926 največji apostoli svetovnega mira!

Tako je vsaj zaključila Nobelova komisija v Stockholmu, katere jim je prisodila Nobelovo mirovno nagrado, kakor se glasi brzojavka iz Oslo.

Mussolini zapodil 17 sodnikov. Rim, 10. dec. — Vlada je odslavila 17 sodnikov apelacijskega in kassacijskega sodišča, ker niso hoteli sprejeti fašistovskih nazorov.

NESREČA ZA NESREČO SPREMLJA SKEBSKO DELO

Dogodilo se je šest nesreč, odkar so pričeli graditi stavbo. Dogodilo se je pa tudi manjše nesreče.

New Orleans, La. — Nesreča se vrsti za nesrečo na novem bančnem posloju, ki je poznano pod imenom Canal Bank Building, ki ga grade neorganizirani in importirani delavci. Odkar so pričeli graditi poslopje, je bilo že šest resnih in večjih nesreč, vrh tega je pa še W. B. Irby, milijonar in predsednik ravnateljskega odbora, ki je izpri unijske tesarske delavce, izvršil samomor.

Po cele sekcije pada padajo dol, železni tramovi drče, opeka izpada na cesto in manjše nezgode so vsakdanja red.

Vlada v New Walesu zgradi tovarno za cement

Ravnatoka namerava delavska vlada ustanoviti komisijo za določanje cen. — Tovarniške mezde v Novi Zelandiji so nizke.

Sydney, Avstralija. — Delavska vlada v New South Walesu zgradi tovarno za izdelovanje cementa v bližini Sydneyja. Ta tovarna bo stala \$1,750,000. Zdal vlada plačuje tona cementa po sedem in dvajset dolarjev. Kadar bo pa tovarna dodelana in bo obratovala s polno paro, bo vlada dala za tona cementa le devindvajet dolarjev. Pri vsaki toni bo prihranila osam dolarjev.

V New South Walesu postaje industrijska sodišča, ki določajo delavsko mezdo. Delavska vlada namerava odslej naprej, da ta industrijska sodišča določijo tudi ceno produktom. Po novem zakonu ne bodo smela skladišča, tovarne in prodajalne, ki prodajajo blago na drobno, povziti cen, ako pred sodiščem ne dokaže, da smejo povziti čene in sodišče izreče, da se cene povzijejo. Povzivanje in znižanje cen bodo nadzorovali posebni komisarji.

Delavska vlada v Queenslandu je že pred petimi leti sprejela tak zakon in delavci so zadovoljni z njim. Privatni interesi kriče, da taki zakoni diše po socializmu, a delavska vlada se ne briga za krik privatnih bližnjih interesov.

Wellington, Avstralija. — V Novi Zelandiji je 54,652 tovarniških delavcev, ki zaslužijo takole: 21,414 delavcev zasluži manj kot \$21.25 na teden pri 48 delavnih urah v tednu, 6,487 delavcev zasluži manj kot \$10.00 na teden; 1,376 delavcev zasluži manj kot \$5 na teden. Dvajset odstotkov in pol delavcev je v starosti 15 do 19 let. Drugi delavci zaslužijo minimalno mezdo \$21.25 ali pa več na teden.

Ameriški kapitalisti osvajajo Evropo in Afriko

Kraj kavčuka je pobasal Libero; pariški telefonski monopol v ameriških rokah

Akron, Ohio. — Harvey H. Firestone, magnat kavčuka, je dobil koncesijo v afriški zamorski republiki Libero za iskoriščanje plantaž kavčuka za dobo 99 let. Projekt bo stal sto milijonov dolarjev.

Pariz, 10. dec. — Poslanec Andre Joffault je včeraj dejal v zbornici, da francoski telefonski sistem, dasi je navidezno državni monopol, je v resnici v rokah ameriških bankirjev. Ta izjava je naredila veliko sensacijo v zbornici.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zadolžene države (vključno Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2837-59 St. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oglepaju j. p. (Nov. 30, 1928) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

KOLIKOR VEČ UR NA TEDEN DELA DELAVEC,
TOLIKO MANJ ZASLUŽI.

Starokopitni podjetniki, zagovorniki in podporniki starega priganjaškega sistema prav radi zapojejo pesmico, kolikor dalj časa delavec dela, toliko več zasluži. Ta pesmica se prav pogosto čuje, kadar organizirani delavci zahtevajo skrajšanje delavnika.

Trditve, ki jo vzpostavljajo zagovorniki starega priganjaškega sistema ne drži niti za en dan, ako primerjamo zaslužek organiziranega delavca z mezdo neorganiziranega delavca. Organiziran delavec dela osem ur, a njegova mezda je tako visoka, da zasluži več kot neorganiziran delavec, ki dela deset ali pa dvanaest ur na dan. Ako se pa zaslužek delavca, ki dela samo osem ur na dan primerja z zaslužkom delavca, ki dela po deset ur dnevno, primerja skozi celo leto, tedaj je pa razlika še veliko večja. Zakaj?

Ako se seštejejo delavne ure delavca, ki je delal samo po osem ur in se primerja z urami delavca, ki dela deset ur dnevno skozi vse leto, tedaj se pronajde, da je število delavnih ur delavca s krajšim delavnim časom veliko večje, kot delavca z dolgim delavnim časom. Kako je to mogoče?

Tovarnar, ki pusti svoje delavce delati po deset ali še več ur na dan, veliko hitreje dokonča svoja naročila, kakor oni tovarnar, ki pusti svoje delavce delati samo po osem ur dnevno. Ampak delavski department prihaša še z drugimi dokazi, ki so bili dozdaj neznani. Ti dokazi prikazujejo razliko v številu delavnih ur v celem letu.

Delavski department je v tem oziru uvedel natančno preiskavo v osemnajstih bombažnih tekstilnih tovarnah, in sicer v devetih tovarnah v severnih državah, v katerih je krajši delavnik, in sicer samo osem in štirideset ur v tednu, in v devetih tovarnah v južnih državah, v katerih delajo delavci po šestdeset ur v tednu. V teh tovarnah je bilo zaposlenih 4,338 delavk in 6,203 delavcev.

Poročilo pravi, da so delavci in delavke v vseh tovarnah izgubili od svojega delavnega časa 18 odstotkov in šest desetink odstotka. Ali če se tovarne razdele v tovarne z dolgim delavnim časom, in v tovarne s krajšim delavnim časom, je rezultat popolnoma drugačen. V tovarnah, v katerih delajo le 48 ur v tednu, znaša izguba delavnega časa le šestnajst odstotkov in dve desetinki odstotka. V tovarnah, v katerih delajo delavci po šestdeset ur v tednu, pa izgube delavci eden in dvajset odstotkov in devet desetink delavnega časa. Približno tako razmerje za izgubo časa velja tudi za delavke, ki izgube pri 48 urah dela v tednu le trinajst odstotkov in šest desetink delavnega časa, pri 60 urah delavnega časa pa pet in dvajset odstotkov in šest desetink odstotka delavnega časa.

Ampak tu vidimo še neko drugo prikazen. Kakšno? Ako ima podjetnik tudi toliko dela, da bi lahko delavci delali skozi vse leto, vseeno ne delajo delavci stalno po šestdeset ur v tednu. Šestdeset ur dela v tednu tako izpoveda delavsko zdravje in uničuje produktivno silo delavcev, da delavci komaj delajo po tri in štirideset ur v tednu. Delavci so vsled dolgotrajnega delavnika tako izmučeni, da puste za nekaj časa delo v tovarni, ali pa zbole in so prisiljeni ostati doma. Posamezni delavci zdrže kljub dolgotrajnemu delavnemu času skozi vse leto v tovarni, ampak to so izjeme. Vsaka izjema pa potrjuje, da je pravilo pravilno.

V današnjem tovarniškem obratu narekuje stroj delavcu, kako hitro mora delati. Dokler delavec vzdrži, toliko časa prihaja redno v tovarno k svojemu delu. Kadar pa stroj delavcu tako izčrpa njegove moči, da ne more delavec več slediti priganjaškemu stroju, tedaj delavec omaga in ostane doma, da se zopet odpočije. To je jasno kot beli dan. Delavec ne more delati počasneje kot stroj. Pokoriti se mora stroju glede hitrosti dela. To pa ubija delavca na umu in telesu. In če hoče osvežiti svoje moči, mora ostati doma, včasih za nekaj dni, tednov, včasih pa tudi za nekaj mesecev, kajti nepaznja pri delu dostikrat povzroči izgubo zdravih udov ali pa še celo delavčevega življenja.

Druga statistika nam pokazuje, da se največ nesreč zgodi zadnje ure pred delopustom, ko sta telo in um delavca upehana, da ne more več pazno slediti gibanju stroja.

SLIKE IZ NARODNE

Slavostni koncert "Naprejs"

Milwaukee, Wis. — Veliko je bilo pisane o delovanju različnih društev v naši naselebi posebej v zadnjih tednih in eden dopisnikov je celo javil, da namreč preveč pisemo in pre malo delamo na polju napredka ter izobrazbe. Z njim se seveda ne strinjamo posebej ne, kar se tiče praznovanja petnajst letnice Naprejs prihodnje nedelje. Priprave za to slavnost so v najlepšem tiru ter lahko jamčimo za vestranski uspeh je v naprej. Naprejs se pripravi, kakor je nikdar poprej ter sem si gurem, da bo nudil občinstvu v nedeljo bogat ter krasen program, osobito onim, katere zanimajo krasna slovenska pesem. Na zadnjih zborovih vajah je bilo opaziti veliko zanimanje za slavnostni koncert ter tudi vno me pevcev, da njih točke kar najbolje izvedejo, ter s tem pokazajo, da je Naprejs še vedno eden izmed prvih pevskih zborov v Ameriki.

Nadalje moramo omeniti tudi, da se pripravljajo Helmirov orkester z vso vno za v nedeljo. Imel sem namreč priliko prisluškovati na zadnji vaji in smelo trdim, da sem bil presenečen in iznenaden. Vencik narodnih pesmi, katerih je 25 po številu, je nas popolnoma očaral: alifali sem nekaj, česar nisem pričakoval. Človek strme poslušal krasne melodije naših pesmi ter ubrane glasove, katere more izvajati le naveden orkester. Neizbrisani greh bi bil namreč za vsakega ljubitelja petja ter godbe, ako zamudi to redko prilžnost, katere se ne bo ponovila v Milwaukeeju tako hitro.

Enako se lahko reče tudi o igri "Grobovi bodo spregovorili" za kar jamči že ime igre, da je nekaj posebnega. Kar se pa tiče vprizoritve tiste, moram reči, če se da sploh dobro igrati, bo to storjeno v nedeljo v Milwaukeeju, ker če je sploh kateri dramski klub tega zmožen, potem je dramski odesk kluba št. 1 iz Chicago na mestu.

Na programu je tudi nekaj točk, katere niso namenjane, ker smo bili o njih običajni prepozno. Omenim naj tudi, da me je pripravljajni odbor pričel, da v nedeljo bo v dvorani mir in sicer imajo preskrbljenih v ta namen 14 zdravih ter krepkih rediteljev, proti katerim ne bo nobenega ugovora. Vse, kar spada v njihov delokrog, je, delati mir med izvajanjem programa in igre ter nadzorovati naše preljubljene "Noise makers", in jaz sam ne želim nobenega nesporazuma s to avtoriteto. Poleg teh bo v dvorani še ena vilja in stanica, katere bo skrbela, da se vsi arboristi odstranijo iz dvorane po kratkem procesu. Torej katerim je program in igra pri srcu, jim ga garantiram, da bodo lahko istega nasledovali nemoteno. O drugih dobrotah nam služi že staro geslo: "The best is good enough for us". Prav nič ne bom presenečen, če se kakšen Čikažan zamudi do ponedeljka. Z ženo sod. Zajca, lastnika dvorane, se ne da govoriti še cel teden; postala je redkobesedna ter samo kuha, peče ter pripravlja za nedeljo. Enako se godi tudi našemu mesarju Tony Butcherju, ki tudi ni počival ta teden, zavedajoč se dolžnosti svojega stanu. To je preskrbeti dovolj kokoši, puranov, šunk in klobas, za kar so Čikažani svetovno znani, da se jim namreč kaj takega na krogelnih ne ustavi na noben način. Moj edini nasvet na obdobje bi bil, da pridete v dvorano točno, in to pomeni ob pol dveh popoldne; ker ljudi bo dvorana polna že popoldne in vem, da bo v nedeljo dvorana premajhna. Kdor pride pozno, mu ne bo mogoče dobiti dobrega sedla.

Torej klitem še enkrat vsem rojakom v Milwaukeeju in okolici, da ne pozabite v nedeljo 12. decembra vsi v So. Side Turn dvorano in to točno ob navedenem času, da tako pokamete vsem, da je še zmira v Milwaukeeju.

Kajti nekaj zanimanja za krasno petje in dobre igre. — Član Naprejsa.

Miklavžev večer.

Conemaugh, Pa. — Dopis iz naše naselebi so zelo redki in to ne samo sedaj, ko malo bolj delamo, ampak tudi prej, ko smo imeli več časa pisati. Miklavž, da je varok ta, ker vaško rajši čita kot pa piše.

Bethlehem Steel Co. je nam povišala plače za celih 80 odstotkov. Zakaj kar naskakati toliko? Po mojem mnenju je to le pesek v oči.

Kakor vaško leto, tako bo tudi leto slovensko pevsko izobraževalno društvo "Bled" iz Conemaugh priredilo zabavni večer z Miklavžem in to v soboto večer dne 25. dec. v Slovenskem delavskem domu v Conemaugh, to je na bohični dan. Začetek ob 7. zvečer. Vstopnina bo popolnoma prost za vse. Za ples bo igrala godba na harmonike, ker Slovenci še najbolj ljubimo tako godbo za ples.

Vabimo vse rojake in okolice Conemaugh, da nas posejijo na ta večer. Za vse bo prav dobro preskrbljeno. Pripeljte tudi svoje otroke s seboj, kajti Miklavž bo imel polno vrečo daril.

S pevaškim pozdravom — Frank Kraje.

Kratek odgovor Skebete.

Collinwood, Ohio. — Jmenja sem, ako človek ne zna pravilno čitati, zna še toliko manj pisati. To se je pokazalo nedelotkrat in tako tudi v št. 338. A. S. ki je podpisal s posebnim imenom Karla Skebete, kateri odgovarja na moj dopis v Prosveti št. 268. Ni vredno tem bedokom odgovarjati, ker stane ona dva porabila skraj pol-štani A. S. meni v odgovor, jima hočem na kratko odgovoriti, da jih javnost že bolj spozna. Doktor ni Musolinij poslal v Ameriko Skebetovega dopisla, ni nihče čital v kakšnem časniku kakoga dopisa s podpisom Karla Skebete. Uganka mi je, zakaj ne upa dopis s svojim imenom na dan. Piše, da sem se pri prvem odstavku samega sebe ugriznil, ker sem pisal, da pred 26 leti ni bilo v Collinwoodu več kot osem slovenskih drušin. Se enkrat povdarjam, da jih v resnici ni bilo več. Piše nadalje, da sem v Neuburgu zijala prodajal. "V Neuburgu je Janes prišel svoja zijala 1900 l. 19. februarja, ob 10. uri dopoldan." Gotova stvar pa je, da je Skebe še takrat v starem kraju prodajal svoja zijala. V Neuburgu se je takrat, kakor povsod, koder so bili Slovenci, največ prodajalo zijala po saloni, ker ni bilo druge zabave in tudi slovenske cerkve ne. Nekateri smo jih že zdavno nehal prodajati, nasprotno jih še Skebe in njegov Musolinij dandana prodajata, kar na debelo. Poučena kara je tudi takrat vozila, zato smo fantje večkrat svoja zijala paljali na St. Clair in pa v Collinwood.

Leta 1905-1906 sem se začel naseliti v Collinwoodu ravno ob času, ko so delali cerkve, in sicer dve, na vsaki strani mosta eno. Skebetov dopisni piše, da je bila pred 20 leti tudi slovenska šola. To je laž. Ne zdi se mi vredno povedati, kdaj so zmalili skupaj tiste bajte, ki jo imenujeta slovensko šolo. To bo pa tudi dopisun dobro vedel, kajti nekajni c. kr. šibar je bil kmalu potem za mežnarja pri slov. cerkvi na Holmes cesti. Pred 17 leti sem se pa za stalno naselil v Collinwood. Potem piše dopisun, da nisem vseh tovarov opisal. Ki so jih vseh nehalo takrat začeti graditi in so se ljudje začeli seliti v te kraje. Pred 20 leti je bilo še lepo število Slovencev tukaj, katerim je Skebe vožil grocerijo. Saj se ga dobro spominjam, kako je gonil klijase po cesti. Radi ahoda v cerkvenih prostorih pa odgovarjam, kakor je bilo v resnici. Shod je aklicalo takratno pevsko društvo "Sola" v prid Slovenskega doma na Holmes cesti. Pri tem shodu ni imel socijalistični dom ničesar opraviti, kakor da se nas je več.

je število ahoda udeležilo. Razpravljali niso kaj posebnega, ker je nekdo s "flasko viske" hodil po cerkveni dvorani in vpil: "Pijte, fantje!" Predsednik ahoda je skočil k svojem nasprotniku, ter ga začel trkati ob zid in tako se je shod končal, ne da bi bili kaj ukrenili. Ako bi ne bili pametnejši odnehal, bi bilo prišlo do pravega pretepa. Janes je te bedake pošlušal in gledal, povzročil pa ni nobenega nemira. — Nato pišeta, kako je Janes pritekel domu iz mesta s krvavim nosom na 1. maja 1919. Ni čudnega bi ne bilo, kaj piše to Musolinij, ker pa je bil Janes tako srečen, da jih on ni dobil po nosu, če se je prav vse križem pretepalo. Pretepali so taki bedaki, kakor sta Skebe in njegov dopisun, napredne delavce, kateri so se udeležili manifestacije 1. maja 1919.

Radi berčenja s klobukom za S. D. D. pa povem, da bom še in še berčel, saj tudi Skebe berča, pa s peharčkom. Pa moje "berčenje" se je prav dobro obneslo. Razlika med našim berčenjem je samo ta, da jaz berčim v kovist zavodnega delavstva, Skebe s peharjem pa za poneumnjenje že tako zapeljanega ljudstva. Skebe pač dobro ve, da je maršalk groš padel v mof klobuk za S. D. D., pri tem je bil njegov peharček prikrajšan. Vse čast zavednim delavcem. Ker pa bisaga S. D. D. ni farovška je gotovo, da ima dno, nasprotno ga pa farovška nima.

Skebetov dopisun piše nadalje, da je tudi videl, kdaj so delali moje bajte. Jaz sem jih pa še na stotine videl, a ne morem se spominjati, da bi bili kje delali Skebetovo, kajti spavalna je po goitanu, ker je preveč na široko zijala prodajal. Ako bi si bil Skebe zapomnil izrek: "Ljubi je domek, če ga ni več kot za en bobek," pa bi bilo vse drugače.

Od nevoščljivosti se jim žolč razliva radi S. N. P. J. radi S. D. D. Sedaj pa še moja bajta: Slovenski delavski dom bo kmalu dokončan, pa če se nasprotnikom ves žolč razlize. Na 1. januarja 1927 jih povabim, da bosta videla, kako na široko se bodo odprla vrata S. D. D. Ker Skebetu in njegovemu dopisunu ni všeč collinwoodska zgodovina, če hočeta lahko izvesta neubursko, katere bo vsekakor bolj zanimiva. Takrat se bo množica razlila po K. S. K. J. in smrdela bo od Neuburga in do urada K. S. K. J. v Jolietu. — John Lokar.

Iz Kansasa.

Dolgo časa že ni bilo glasu iz Kansasa, pa še zdaj nimam kaj dovoljnega poročati. Zimo imamo lepo, snega do zdaj še nismo imeli. Ne vemo pa, kakšna zima nas še čaka. Od dela nimam nič vselega poročati in ne svetujem nobenemu sem za delom hoditi, ker je tukaj dosti ljudi brez dela, ki že leta čakajo nanj. Delo se menda dobi le če globoko v žep posežeš in daruješ bosu, ali še boljše pa je, če imaš lepo ženo, da jo pustiš bosu, da jo poljubi: potem pa hajd na delo. Partije tudi dosti pomagajo, pa ne povsod.

Rojaki, kam bomo prišli, če bo šlo tako naprej. Ze zdaj delajo z delavci. Kar se jim poljubi, plačajo kar in kolikor sami hočejo in nikjer se nimamo pritožiti. Delaj in trpi! Zato rojaki, nehajte s tem, da boste sami sebi dobro storili. Res žalostno bo, če ne bo drugače delo dobiti kakor če ga bomo kupili na tak ali na drug način.

Jaz ne bom nikoli dovolila, da bi moj mož delo kupil, rajši bom prošla od hiše do hiše za kruh, da ga bom dala svojim otrokom, kakor pa da bi mi kdo očital, češ, tudi tvoj ga je kupil. Dosti pa naj bo tudi tega. Morebiti bo kdo rekel: Vsi ga pa tudi nismo kupili. Res je, nočem nikogar žaliti. Večina rojakov se trudi za delo od jutra do večera, dan za dnem, pa ga še ne morejo dobiti, ker se nočejo klanjati bosom. Pa čas že začel rane in bo tudi to enkrat. Saj pravijo, da gre vse na svetu narobe. Včasih berem po časopisih, da je ta ali ona mlada žena moža zapustila in z drugim ušla. To ni nič novega. Tukaj iz Rings je 68-letna žena zapustila svo-

jega starega možička. Ni ušla s kašnim fantom, ona je šla z dolarčki, ki jih je pobrala svojemu ubogemu možu. On na delo, ona na vlak z neko drugo žensko nekam v Cleveland. Ubogi mož pride domov z dela, pa ni bilo ne ženice, ne večerje.

Svojim očem ni mogel verjeti, saj še po hiši ni mogla hoditi. Najbolj je mož usmiljenja vredni, ker mu je vesa težko prislužen denar vzela, in še zdaj, ko bo mož kmalu brez dela in na zimo. Svetovala bi nji in tisti brezsrčni ženski, ki jo je odpeljala, da jo naj nasaaj pripelje in naj ona živi s svojim dobrim možem še tistih par dni, ki jih ima preživeti.

Pozdrav vsem zavednim delavcem. — Delavčeva žena.

CLAN S. N. P. J. UMORJEN.

Universal, Ind. — (Izvirno poročilo Prosveti). — Dne 29. nov. ob 11. smo našli v tukajšnjem potoku truplo brata Gliša Lubovicha. Pokojnik je spadal k društvu št. 305 S. N. P. J. in tudi k nekemu srbskemu društvu. Člani obeh društev smo se udeležili pogreba korporativno. Vrtil se je po grško-katoliškem obredu. Kakor se sumi, je bil pokojni zavrženo umorjen in vržen v vodo. Če bodo našli zlikovce, bom poročal pozneje.

KAKO UČINKUJE PROCVITANJE PREMAGOVNIŠKE INDUSTRIJE.

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Taka politika je zakrivila, da v onem delu Zpadne Virginije, ki pripada v ohijaki distrikt, premogovniški podjetniki obratujejo svoje premogovnike z neorganiziranimi rudarji in da bo treba hudega boja od strani rudarjev, da se ti premogovniki zopet pridobe za rudarsko organizacijo. Med take podjetnike spada J. P. Paisleyjeva kompanija, ki obratuje premogovnike v Zpadni Virginiji in zpadni Pensilvaniji, lastuje pa premogovnike tudi v državi Ohio. V Zpadni Virginiji in zpadni Pensilvaniji obratuje ta kompanija svoje premogovnike z ne-unijskimi rudarji. Potkusila je obratovati tudi premogovnike v državi Ohio, a pogajanja z ohijakim distriktom rudarske organizacije so se razbila. Paisley je prelomil jacksonvillsko pogodbo v premogovnikih v Elm Grovu in Triadelphiji. To je vzrok, da zdaj v njegovih ohijakih premogovnikih delo počiva.

Ohijaki rudarji se zavedajo, ako hočejo obdržati organizacijo, da morajo neunijaki premogovniki, ki so na drugi strani reke Ohio, postati unijaki.

EN BRAT JE UMRL, DRUGI JE IZVRŠIL SAMOMOR.

Oba sta bila samca.

Park Ridge, Ill. — Ko je zdravnik dr. G. H. Fricke pisal mrtvaški list, je James Flynn stopil v stransko sobo in se ustrelil. James se je najbrž ustrelil od žalosti, ko je njegov brat umrl. Brata sta bila samca in James je bil star sedemdeset let. Brata sta zapustila okoli \$75,000 premoženja. James je rekel sosedu Louis Meuretu, preden se je ustrelil: "Kadar grem jaz, naj ustrele konje, krave naj pa izroče setram v klostru, ki se nahaja v Park Ridgu.

BANDITJE PRIKLENILI ŠERIFU H KEMILU.

Vseeno so bili ujeti.

Decatur, Ind. — Dva bandita, ki sta oropala dve gazoliniski postaji, sta priklenila šerifa okraja Adams k avtomem krmlju, na kar ju je moral peljati iz Decaturja v Fort Wayne. Šerif je bil oproščen, ko se je avto preuklenil v jarek. Bandita sta bila kasneje ujeta.

Farmer ubil dva prohibicijska agenta.

Perry, Fla. — Farmer J. W. Buchanan je 9. t. m. ustrelil dva zvezana prohibicijska policista, ki sta hotela udreti v njegovo hišo 15 milj. od tukaj. Farmer se je nato sam javil šerifu.

ŽARKOMET

Konstitucija je za prijatelje.

Prijatelj newyorškega gubernija Smitha, ki je katoličan, pravijo, da protestantje že dovolj dolgo vladajo Ameriko, čas je torej, da se umaknejo in dajo vlado katoličanom. Tako poroča od obeh strani nabrušeni Britane.

Res je čudno. Navadno se govori in piše, da v Ameriki vladajo republikanci ali demokratje in vsi oboji. V ustavi je zapisano, da vlada ljudstvo. Ustava se tudi glasi, če se ne laže, da je cerkev ločena od države.

Lepo je vse to. Govoriti in pisati tako je lepo. Tudi v ustavo gledati je all right. Ustava je častitljiv dokument. Eksistira zato, da se pohodi, kadar ljudstvo dela napotje — kadar ni nekomu kaj prav.

V metropoli New Yorku je velika hiša. Od zunaj je precej železa, notri pa dosti zlata. V hiši so možje, ki se smejejo. Smejejo se ljudem, ki se sklicujejo na ustave in onim, ki govorijo o vladi protestantov ali katoličanov. Hohočejo se, da se jim tresejo podbradki, ker dobro vedo, da je to bunk.

V Ameriki vladajo protestantje, katoliški in židovski kapitalisti v bratski vzajemnosti. Njihovo polje je tako široko, njihove sfere so tako bogate in njihovi ekonomski principi so tako identični, da se jim ne ljubi prepirati se radi vere. Prepričani so, da prepustijo onim bedakom na dnu Amerike, ki mislijo, da je vera prva stvar v življenju.

Pertinentna vprašanja.

Kam je izginil gospod Trunk? 1. Ali ga je Kazimir odžagal? 2. Ali je odšel na počitnice k prijatelju v Kanadi?

Prijateljski apel.

Davis, tajnik delavskega departmenta, je apeliral na rudarje, naj ne štrajkajo prihodnje spomladi, ko zopet poteče pogodba.

Davis je velik prijatelj rudarjev. Iz tega razloga se ni apeliral na magnate premoga, naj povišajo plačo rudarjem, da jim ne bo treba štrajkati. On apelira samo na rudarje, katere ljubi. Get that?

Fašistovska vera.

Mussolini je ukazal vsem svojim podanikom, da morajo rešpektirati katoliško vero, cerkve in duhovščino. Sveti oče Mussolini kmalu objavi encikliko, v kateri naznani novo dogmo: rimsko-fašistovska cerkev je nezmotljiva!

Eksplozija v Južni Ameriki prihaša.

Vest se glasi, da so v Braziliji odkrili dijamantno ležišče, ki se ceni na pet milijard dolarjev. Ako je to res, se izplača financirati revolucijo v Braziliji.

Karta je na — lopati.

Kravnj pastir v Sheboyganu, pritanjen v kot, je moral pokazati "trumpf". Zdj vidi vsa dežela njegovo "trumpfno" karto, s katero igra za "komisen", katoliško kulturo in bolniško moralo. Njegov "trumpf" je — kravja potica.

Dobra iz Jugoslavije.

Vlada, ki je padla, se je srečno pobrala, otepla si je prah s hlače in pokasale pest Stefana: Hljada te vragova, zakaj pa žreš Makarone?!

V tem znamenju...

Dragi K. T. B.! Kot razvidim iz najnovejšega Černetovega izliva po franciškanskem gnoljšču, morajo sheboyganski Slovenci vzeti v roke gnojne vile, če hočejo ohraniti zdrave nosove. — Sovražnik smradu, Chicago.

Potres in neurje v Kaliforniji.

Los Angeles, Cal. — Lahki potresni sunki in silni viharji s plohami dežja so v četrtek obkolili Imperial Valley. Škoda na poljih in v sadovnjakih je zelo velika.

K. T. B.

Vesti iz Jugoslavije

KONFERENCA SKOFOV, IN SEŽIGANJE MRLEČEV.

Nedavno je zborovala v Zagrebu konferenca jugoslovan-
skih katoliških škofov, ki se je
gledala v bistvu največ krog ma-
terijelnega vprašanja duhovščine,
kar ji je očividno glavna
skrb. Škofje so poslali razne re-
solucije oblastvom, v katerih za-
htevajo nedotakljivost cerkve-
nih posestev, ki zavzemajo v na-
ši državi velike kompleksne
(n. pr. Gornji grad) in pred-
stavljajo ogromna bogastva. Ta
posestva naj se po njihovi za-
povedi izločijo iz določenih agrarne
reform, po kateri bi se morala
razdeliti med ljudstvo, ki obde-
luje zemljo. In ob istem času ko
morajo revni dninarji garati na
njihovih posestvih in pridobivati
skandalozne nizke plače, ob
katerih morajo še plačevati dra-
žavi 3 odstotke direktnega davi-
ka, zahtevajo škofje, da mora-
jo cerkvena posestva biti prosta
vseh davkov. Obenem pa zahte-
vajo zvišanje duhovniških plač
in izenačenje njihovega položaja
z državnimi uradniki.

V poročilih o čikaškem evha-
rističnem kongresu smo čitali
med drugim zavirljivo opisova-
nje o sijajnem materijelnem po-
ločaju ameriške duhovščine, o
njihovih vzornih organizacijah,
monumentalnih zgradbah in po-
božnosti prebivalstva. V misti-
čnih poročilih se pa vedno
predstavlja Francija s svojo po-
rtovalnostjo pri pridobivanju
nemirnih duš zamercev, Indij-
cev, Kitajcev, Malajcev, Arab-
cev itd. za vzgled vsem drugim
narodom, ker dajejo pobožni
Francosi največ denarja v te na-
mene. Evo! V Ameriki in Fran-
ciji je cerkev ločena od države
in predstavlja popolnoma zaseb-
no zadevo vsakega posameznega
državljanina in le kljub temu ta
cerkev bolje stoji kakor v dru-
gem državi, potem ne razume-
mo, zakaj se pri nas toliko upira
ločiti od države, saj bi bilo to
po njenih lastnih priznanjih le v
njeno lastno korist.

Torej ves pogovor se je sukal
na tej škofovski konferenci v
glavni del v vprašanje "farske
bisaže". Značilna je še spome-
nica na "prosvetnega" ministra,
s katero se zahteva strogo izva-
nje verskega pouka v šolah.
(Gospodje skrbje za svojo pri-
hodnost in mladina je v to do-
bro sredstvo, država pa pri tem
rada pomaga, da si s pomočjo
duhovščine vzgoji poslušne pod-
ložnike, ki bodo radi žrtvovali
"cesarju kar je cesarjevega" —
denar in svojo kri — in "bogu
kar je božjega", denar in svojo
pamet.) Tudi skrb za dušni bla-
gor naših rojakov v Ameriki jim
je bila pri sreči (ker imajo do-
larje).

Najbolj so pa dokumentirali
svojo krščansko-kulturno na-
povednost s salomonsko ugotovi-
tjo, da je sežiganje mrličev v
krematorijih, ki se vedno bolj
razširja v modernih državah,
pomanjkljiva institucija. (Glej "Slo-
venec" z dne 15. oktobra 1926).
Povedal je to obdobje so dali su-
biti meščani, ki so se obrnili
na ministra za vere s prošnjo
da jim dovoli postaviti v Subo-
tici moderen krematorij po
vzoru vseh večjih evropskih
mest. In minister za vere seve-
dela, da ni ničesar bolj plemenitega
kot krematorij, ki se obrni na
Apeloto-kom administracijo v Su-
botici za mnenje. (Vseeno kakor
bi se kdo obrnil na notranje
ministrstvo s prošnjo, da sme
ustanoviti komunistično organi-
zacijo, ko ve že vnaprej, da mu
je to dovoljeno.) Apostolska ad-
ministracija je kajpada takoj
protestirala proti temu, da bi se
dovolilo v naši državi sežiganje
mrličev. In tako se je tudi ško-
fška konferenca bavila s tem
vprašanjem in prišla do sklepa, da
vse one, ki bi na to delova-
le, so na vendar ti pastirji po-
božnih ovc! Njih po-
stojanje je popolnoma podobno ti-
letem procesu, ki so ga lansko
mednarodni spisarji nekega ame-
riškega mesta proti učitelju,
ki se je drznil dvomiti, da bi bil
kaj stvaril človeka ravno šesti
desetletstva in da se je mogel
razvil že iz pralnice in pa-
ralne oblike opice, kakor uči Dar-
win. Ali pa kakor tisti prepri-
li se je razvil tudi v bigoti A-

meriki, da li je Evin grob, ki
so ga baje nekje našli, pravi ali
ne. S svojimi motivacijami so
hotel zakriti lastne nečestitosti
kakor v Madridu ko so dali na-
praviti v muzeju dvem izsuše-
nim mumijam predpasnike, čes-
da ogrožajo javno moralo.

To, kar je že pri večini napred-
nih ljudstev in v vseh večjih
mestih nekaj vsakdanjega, da
celo nekaj potrebnega, se pre-
klinja pri nas kot poganstvo. S
tem so škofje zopet sami sebe
obsodili kot najhujše pogan-
stvo. Vsak količnik pismen človek že
danes ve, kaj vse se je godilo še
pred dobrimi sto leti pod kri-
ljem cerkve, z blagoslovljeno
gorečnostjo duhovščine. Noben
zgodovinar ne bo nikdar mogel
sesteti vseh onih deset in deset-
tisočev nedolžnih žrtev verske-
ga fanatizma, ki jih je cerkev
dala žive sežgati na grmadah.
Kaj pa je bilo to? Žive ljudi pe-
čejo kvečjemu še kak neizdel-
ni ljudje na samotnih otokih
tihega oceana. Vi pa ste jih se-
žigali pri belem dnevu na jav-
nih trgih mest, z velikimi sveča-
nostmi, pri zvonjenju vseh zvo-
nov, z gorečimi svečami in križi
v rokah, v prisotnosti vse cer-
kvene hierarhije in sfanatizira-
nega ljudstva, pa ne da utešite
svoje gladne želodec kakor kani-
bali, ampak da zadostite svoji
sadištni pohoti. In sežigali ste
kar v masah, po več sto živih
ljudi na dan, potem ko ste jim v
mučnicah polomili ude in iz-
trgli jezike. In zakaj? Zato da
se je vsesvetska cerkev lahko
polastila premoženja teh žrtev.
Če je sežiganje mrličev, ki so še
pri življenju sami želeli, da se
njihova trupla iz higitjenskih in
estetičnih vzrokov sežgejo in ne
zakopljejo kakor mrhovina, po-
gansko početje, kaj pa je bilo
potem to kar ste vi vršili tiste
čase s svojimi krvavimi rokami?

O, že slišim odgovor! To je
bilo bogu dopadljivo delo, da se
grešne duše po ognju očistijo
heretizma in zlete iz njega na-
ravnost v Abrahamovo naročje;
to je bilo sveto opravilo v čast in
slavo božjo! (Kakor je bilo sve-
to in bogodopustljivo blagosla-
vljanje topov in nesrečnih žrtev
v sivih plaščih med svetovno
vojno). Ampak slišite! Glavni
argument, ki ga navajate pred
lahkovernimi ljudmi v boju pro-
ti sežiganju mrličev, je, da se-
žigana trupla na sodni dan ne
boda mogla povstati, ker krat-
komalo njihovih teles ne bo več,
ker so se spremenila v pepel.
Kako so pa mogli oni spokorniki
grešniki priti skozi ogenj v ne-
besa, ki ste jih vi sežgali? Saj
so se vsa njih trupla tudi spre-
menila v pepel! Potem pa goto-
vo računate s skorajšnjim sodo-
nim dnevom, če upate, da bodo
kosti oni, ki jih sedaj pokopa-
vate, takrat še cele, saj je znano,
da o kosteh tistih leti zakopani,
ki so bili pred tisoč leti zakopani,
že danes niti sledu ni več, če jih
ne hranite v kaki stekleni omari
pod oltarjem. Kod bodo pa zbi-
rali na sodni dan svoje kosti
oni milijoni, ki so jih v svetovni
vojni raznesle od vas blago-
slovljene granate na vse štiri
strani sveta in oni stotisoči, ki
so zgoreli v podrtinah bombar-
nih mest in se spremenili v
pepel pri eksplozijah zračnih let-
al? Saj so bili vsi dobri kristja-
ni in še celo vesoljno obvezo-
vali in blagoslov stali jim podelili
predno ste jih poslali v ogenj.
Vsekakor bi morali biti deležni
nebeskega veselja, saj ste jim
zagotavljali, da se ne bodo vra-
ta med vojno vedno na stečaj
odprta. In če ne bodo našli svo-
jih kosti? — Kaj bo pa z onimi,
ki jih je v potapljanjem ladja-
mi požrlo morje in so jih potem
pojedle ribe, ki so bile nato zo-
pet od drugih, večjih rib snede-
ne, katere je potem mogel vjel
človek in jih povzeli? Kje naj
iše tak utopljeneč svoje ostan-
ke na sodni dan? Kako smešne
argumente vodi cerkev v boj za
svoje dogme!

A glavni vzrok, zakaj se cer-
kev tako bori proti uvedbi kre-
matorijev, pa previdno zamolči.
To je zopet ista "farska bisaga".
Večina pokopališč je namreč
cerkvena last, ki ji prinaša lepe
dohodke. Saj se morajo v večjih
mestih plačevati prostori za gro-
bove in grobnice z več desetsto-
let. In udeležba duhovščine pri

pogrebih ceremonijah nudi tudi
lep zaslužek. In ker je že enkrat
proglasila, da sežiganje mrličev
nasprotuje cerkvenim naukom,
ne more duhovščina kratkomalo
prelomiti te izjave in se takih
pogrebov ne udeležuje, dasirav-
no že skuša v deželah, kjer so
krematoriji že precej razširjeni,
revidirati to stališče, kakor ga
je že revidirala protestantska,
anglikanska in starokatoliška
duhovščina, ki se spetovati tudi
ni marala udeleževati pogreb-
ov v krematorijih, a ko je uvidela,
da po nepotrebnosti trmi izgublja
lep zaslužek, se jih danes vseeno
udeležuje (če kdo izrecno želi).
In prav gotovo bo tudi katoliška
cerkev to storila, čim se krema-
toriji zadostno razširijo, saj je
vedno "moderna".

Vsem je še v spominu, kake
ljute boje so imeli pred štirimi
leti dunajski sodrugi a klerikalci
v avstrijski vladi, ki ni hotela
dovoliti, da postavi dunajska ob-
čina svoj prvi krematorij. Pa
doslegi so ga vseeno, dasiravno
so mu nasprotniki prorokovali,
da ne bo imel nobene frekven-
ce in da bo v brezdnevi propadel.
Tno lepem krematoriju povpreč-
no po 6 sežigov na dan in so že
po šest sežigov na dan in so že
prisiljeni misliti, kako bi ga po-
večali. In čudno, največ teh mr-
ličev je od katoličanov, ki se ne
strašijo groženj svoje duhovščine.

Največ krematorijev v Evropi
šteje brezdvomno Nemčija, kjer
je bil prvi ustanovljen že l. 1878
in kjer je imelo do l. 1924 svoje
krematorije že 72 mest, v kate-
rih se je sežgalo v tej dobi 264-
030 mrličev. Če se pomisli, ko-
likšno pomanjkanje zemljišč za
pokopališča je po velikih me-
stih, kjer si uprave belijo glave,
kam naj pokopavajo maso mrličev,
ki jih imajo vsak dan in se
radi naraščanja mest odpravijo
pokopališča vedno bolj na peri-
ferijo, tako da so v dosti slučaj-
jih oddaljena po več ur hoda od
centra, potem bo gotovo vsak
človek pozdravil tako institucijo,
ki vse te težave na praktičen
način odpravlja, ter razen zgra-
dne krematorija ne potrebuje
nobelih razsežnih zemljiških
kompleksov in kar je glavno, ne
obstoja pri tem nobena nevar-
nost več za razširjanje raznih
bolezni potom pokopališč, kar se
je mnogokrat ugotovilo n. pr. po-
tom vode, ki je v njihovi bližini
tekla.

In če primerjamo pokopava-
nje in sežiganje z estetskega
stališča, se bomo gotovo odločili
za slednje. Kdor je že videl eks-
humirano truplo nekaj dni ali
tednov po pokopu, se gotovo ni
mogel ubraniti — neznanskemu
studiju in grozi, da bi moral tu-
di njegovo telo biti kedaj slično
tej smrdi, razpadli in zlemasti
masti, polni črvov, in vsakdo bo
dajal prednost načinu uničenja,
ki se izvrši potom čistega narav-
nega elementa, brez počasnih in
gausnih procesov razpadanja in
ki nikogar ne ogroža in zapuša
kot vidno sled samo peščico na-
vadnega, čistega pepela.

Klerikalci strašijo lahkovern-
neže, če se predstavljajo si ka-
ko bogel in se pekel na žer-
javici. Zato imajo ljudje o tem
sežiganju popolnoma napačne
pojme. Tu se trupla ne sežigajo
na ognju. Krematoriji, v katerih
se sežiganje vrši, so lepe, monu-
mentalne zgradbe, urejene po
vseh predpisih higijene. V no-
tranjosti je velika ceremonijal-
na dvorana, kamor se trupla po-
lagajo na oder, obdana s svet-
jem, v kovinskih rakvi. Ko se
vrši pogreb, se pritise enostav-
no na gumb in krsta se pogrezne
v spodnji prostor. Tu je majhen
tudi, po katerem se trupla na ko-
lesih porine v samotno peč, ki se
neproduko no zapre. V tej peči pa
ni ognja ali žerjavice, temveč je
samo zrak z dovajanjem vročega
plina razgret do tisoč stopinj.
In v tej vročini truplo tekem e-
ne ure popolnoma razpade v pe-
pel, ne da bi gorelo v ognju. Ko-
gar zanima, lahko opazuje ta
proces skozi majhno okence v
pečnih vratih. Pepel se nato
zbere v majhno posodico, tako
zvano "urno" iz porcelana ali
kovine, ki se neprodajno zama-
že ali zacini in se lahko shra-
ni na poljubnem prostoru. Lahko
se postavi pod ali na spomenik,
ali pa zagrebe v domačem vrtu
pod rožnim grmom. Navadno
pa imajo krematoriji posebne,
to določene dvorane z dolgimi
vrstami vdolbin v stenah, ka-
mior se postavljajo urne in opre-

mijo z napis. Torej nič strašne-
ga, vse enostavno, anažno in hi-
gijenično.

Pravijo, da pokret sežiganja
mrličev razširjajo svobodomi-
slenci. To je deloma res. Ljudje,
ki so spoznali, da je sežiganje z
vsakem ozirom boljše kot pokopa-
vanje, so prišli s tem v miselni
konflikt a cerkvi in če so hoteli
to svoje spoznanje tudi dejan-
sko uresničiti, so morali s tem
postati njeni nasprotniki, ker
cerkev tega iz je navedenih vzro-
kov ni dovoljevala. Tako so zla-
sti socialisti ta pokret od vsega
začetka podpirali, posebno oni,
ki so se osvobodili duhovnega
jarma cerkve. Ustanovili so v
to svrhu razna društva, kakor
"Plamen" v Avstriji. "Društvo
svobodomislcev" za sežiganje
mrličev" v Nemčiji itd., ki nu-
dijo svojim članom v slučaju
smrti brezplačen prevoz trupla
in pogreb v krematoriju. Pred
dvema leti je umrl v Celju nek
star sodrug, ki je bil 25 let član
društva "Plamen", a žal se nje-
gov pogreb ni mogel vršiti tako,
kakor si je on želel, ker bi prevoz
trupla na Dunaj bil zvezan s pre-
velikimi težavami in stroški, v
Jugoslaviji pa še nimamo nobene-
ga krematorija. "Društvo svo-
bodomislcev" za sežiganje mr-
ličev" v Nemčiji je imelo l. 1924
400.000 članov v 56 močnih or-
ganizacijah z lastnimi zgradba-
mi in proizvaja vse potrebne po-
treščine v lastni režiiji, v last-
nih zagah, mizarških delavni-
cah, krojačnicah in izdelovalni-
cah za urne in cvetje. Prevaža
z lastnimi pogrebni avtomobi-
li.

V naši državi bo predvsem po-
trebno, da se zaneže ideja tega
pokreta med delavstvo, da se
postavi klerikalne terorju
v tem oziru kajne in da se razši-
rjajo napačni pojmi, ki jih ima
ljudstvo o sežiganju mrličev, še
le potem bo mogoče tudi pri nas
misliti na praktično uvedbo ta-
ke institucije, ki je začetkom
precej draga. — Č. v. D. P.

**Tragedija slovenske rodbine
v Franciji.** Iz Roselle Moselle v
Franciji je prišlo poročilo, da se
je v slovenski rodbini Ternik
prigodila rodbinska žalostna
Vilbald Ternik je ustrelil ljub-
bica svoje žene — Augusta
Pučnika, ki je bil pri Ternikovih
na hrani in je imel intimo raz-
merje z Ternikovo ženo.

Ogenj na Humu pri Ormožu.
Dne 19. nov. dopoldne je pogo-
rela gospodarsko poslopje po-
sestnika Ludovika Kečka na se-
verni strani pod cerkvijo sv.
Ivana. Bila je velika nevarnost,
da se ogenj razširi tudi na so-
sednje hiše, ker je pihal silen
veter. Vendar pa so pogumni so-
sedje in ostali vaščani nesrečo
še pravočasno preprečili. Škoda
je velika in tem obširnejša, kar
je zavarovalnica, kakor pa obli-
čajno, neznana. Kako je nastal
požar, še ni pojasnjeno.

**Kako pojmujejo nekateri
ljudje moralo,** je pokazala sodna
razprava v Celju zadnjo soboto,
Franc Z., 7-letni posestnikov sin
iz Bodreže, je napadel posestni-
ka Alojzija Ogrizka in ga težko
poškodoval. Predgovodna so-
rašnja je sledeča: Francelj je
imel dekleta, ki ga je hotel po-
ročiti. Nestrča je hotela, da je
bilo dekle od njega v blagoslov-
ljenem stanu. Ker pa je imela
punca denar, se je istega pola-
komnil vdovec Lojze in prevzel
nevesto, dasiravno je dobro vi-
del, da bo dobil v zakon dva.
Kmalu po poroki je bil tudi krst.
Lojze ni kazal prav nobene jeze
tudi tega in je veselo živel, do-
kler ni zmanjkalo dotec, ki je
znajšala 30.000 Din. Kar hitro
pa je ta pošla, se je razkorajil
in poslal otroka njegovemu pra-
vemu očetu, češ jaz ne bom redil
tujih p...v. Škoda le, da nima
moj zakona, ki bi tudi taka uma-
zana dejanja kaznovali in sicer
občno. Tako bo pa moral
Francelj že en mesec dni sedeti.

**Velik uspeh rdečega tedna v
Nemčiji.** Končni uspehi dela na-
ših sodrugov v Nemčiji za časa
rdečega tedna so sledeči: Na
novo je pristopilo k socialistični
stranki 50.190 članov, naročni-
kov na stranske liste se je pa
priglasilo 69.052. Vidi se, da so
tudi v Nemčiji že preboleli raz-
kol. Povejte to vsem našim
omahljivcem!

**NAROČITE SI KNJIGO
"Ameriški Slovenci"**

IZ PRIMORJA

Čiščenje fašistovskih vrst se
je pričelo tudi v Gorici. Vodstvo
fašija je izbralo odsek treh mož,
ki bodo preučevali življenje in
delovanje vsakega posameznega
člana. Je precej smeti, ki jih bo
treba vreči v stran.

Okoli Trbiža. Belepeč in Ra-
bija so napravile zadnje poplave
in viharji škodo nad en milijon
in pol. Kdo povrne škodo po-
plavljenec? Vlada zanje nima
denarja.

Strašna smrt. 25letni Leopold
Bucik in 22letni Ciril Čargo za
Vrha nad Kanalom sta odpirala
na polju ležečo granato. Ko sta
že mislila, da sta dobro opravila
svoj posel, je granata eksplodi-
rala in razmesarila oba fanti.
Osem let že pobirajo vojni ma-
terijal pa je še vedno povsod
neeksplozivnih iztrežkov po
deželi. Laško gospodarstvo!

Makaroni. Osemnajst letoš-
nih nabornikov je stalo pred
sodiščem v Gorici, ker so nosili
na poti k naboru v gumbicah
koške makarone. Obsodba je
ostra: vsak nabornik bo sedel
mesec dni v ječi.

V Pulj pričakujejo industrializ-
acijo, ki bi dala delo tisočem
delavcev v mestu in okolici, da
se tako prepreči še hujša kriza
in mizerija. Velika smodnišnica
se nahaja blizu Pulje. Vlada je
menda sklenila, da se izvozi od
tam ves material, ki znaša 15
tisoč ton, v Malcontento pri Pa-
dovi. Valelonga se ima nato iz-
ročiti industrialcu Castiglioni-
ju, ki otvori tam baje veliki
tovrnic za predelovanje neke
materije, ki obeta velik doho-
dek?

**O slovenskih suspenzijskih pla-
šistovsko glasilo "Il Popolo di
Trieste".** Sam Gabriele d'An-
unzio je dal nekoč definicijo za
slovenskega suroveža: "ostuden
srbski svinjaki pastir". "Naj-
brže pa še takrat idijotski be-
stijalnosti". V Selcih pri Ronkih
je italijanski vojak postavil ma-
lo piramido s par besedami v
spomin padlim bratom. Sloven-
ski surovež jo je razbil. "Nekdo
je videl od daleč idijotski čin in
rekel, da sta storila to dva slo-
venska kmeta iz Doberdoba".
Kdo ve, kdo je v resnici podri-
tjal najbrže brezpomembno ka-
menje; morda tudi deževje?
Ako bi bil kak Italijan res videl
dva slovenska kmeta iz Dober-
doba, da sta razbila kak spome-
nik padlim vojakom, bi bila do-
tičnika že pod ključem in čakala
bi ju ostra obsodba. To, kar piše
"Il Popolo di Trieste" je le sum-
ničenje, kakršnega je že bilo in
še bo mnogo preveč napram
Slovincem. Ob tej priliki se je
zopet enkrat v svoji polni luči
pokazala fašistovska mentali-
teta! Vprašamo le, kako naj
imenujemo ono mlado italijan-
sko gospodo v Gorici, ki je pre-
tekle dni divjala med Slovenci?
Izrazi kakor "villano", "laido",
"idiotissima bestialita" so še
mnogo premili!

S polja vode

Umsko delo in metabolizem.
Pri fizičnem delu se zapajajo
znatne spremembe, ki se dajo
meriti v metabolizmu (fizično
kemičnih prenavljanjih). Ali
je takisto tudi pri dušnem de-
lu? To vprašanje obravnava če-
koslovaški fiziolog V. Suk z
Masarykove univerze v obzorni-
ku "Nature" 24. julija. Določil
je tri skupine dijakov. V prvi je
bilo 29 mladčev, ki so telovadi-
li; v drugi 31 maturantov pred
izkušnjami, v tretji pa 31 učen-
ec iz drugega razreda, ki so se
tudi pripravljali za izpite. Tri
mesece jih je nadziral glede he-
moglobina in sladkorja v krvi.

Pri prvi skupini se je hemo-
globin malec pomnožil, pri osta-
lih pa nič. Sladkor je ostal v
prejšnjem razmerju. Toda pri 2.
in 3. skupini (umetni delavci)
je celo znatno padel, za 34 do
38%. Iz tega se sklepa, da traj-
ni umetni napor moti prenav-
ljanje hidrokarbonatov. Na kak
način, s katerim mehanizmom o-
pravlja živčevje to premembo?
Jasno se to še ne vidi, mogoče je
tudi. Mimogrede omenja češki
učencjak, da so umski delavci ne-
navadno sprejemljivi za nado-
bi in druga okuženja. Ta dovzet-
nost utegne imeti svoj vzrok v
zmanjšanju sladkorja v krvi.

Slovenska Narodna

Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904
Inkorp. 17. junija 1907
v državi Illinois

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS

Izvrševalni odbor:
UPRAVNI ODBOR:
Predsednik Vincent Calmar; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7
Box 103, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka
Blas Novak; gl. blaginjski John Vogrich; urednik glasila Jole Zaverinik;
upravitelj glasila Filip Godina; vrhovni zdravnik Dr. F. J. Kern, 6233 St.
Clair Ave., Cleveland, Ohio.

GOSPODARSKI ODBOR:
Frank Somrak, predsednik, 996 E. 74th St., Cleveland, Ohio; Frank
Alach, 2124 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jacob Zupančič, 2627 S. Ridge-
way Ave., Chicago, Ill.

POROTNI ODBOR:
John Goršek, predsednik; 414 W. Hay St., Springfield, Ill.; John Trécl,
Box 23, Strabane, Pa.; Tony Schragel, R. F. D. No. 1, Johnston City, Ill.;
Frank Podbój, Box 61, Park Hill, Pa.; Anton Šular, Box 104, Gross, Kans.

BOLNIŠKI ODBOR:
OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2627-59 S. Lawndale
Ave., Chicago, Ill.

VZHOVNO OKROŽJE: Joseph Zorko, R. F. D. 2, Box 114, West Newton,
Pa.; Anton Abram, 1169 E. 76th St., Cleveland, Ohio.

ZAPADNO OKROŽJE: Jacob Balch, R. R. 8, Box 56, Pittsburg, Kans.,
za jugoslovan; Frank Klus, Box 935, Chisholm, Minn., za sev. zap.; John Go-
lob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:
Frank Zajc, predsednik, 3636 W. 36th St., Chicago, Ill.; Ludvik Medve-
šek, 6409 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio; Albert Hrist, 440 National Ave.,
Milwaukee, Wis.

Zdravstveni odbor:
Frank Vidmar, predsednik, 7434 W. 63rd St., Argo, Ill.; John Olin, 2426
S. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.; Peter Gashol, 3958 So. Broadway, Denver,
Colo.

**POZORI—Korrespondenci s glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem
uradu, se vrši takole:**
VSA PISMA, ki se nanašajo na poslo gl. predsednika, se naslovijo: Pred-
sedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVIO: Bolniško tajni-
štvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega
odborna in jednote volče se naslovijo: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Law-
ndale Ave., Chicago, Ill.
VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na
naslov: Blaginjsko S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Vse prihodnje glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo
Frank Zajcu, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgornj.
Vsi prihodnji na gl. porotni odesk se naj pošiljajo na naslov: John Goršek,
414 W. Hay St., Springfield, Ill.
Vsi dopisli na drugi opla, naznanila, oglaš, naročila in sploh vse, kar
je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov "PROSVETA",
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Zakaj ne verujem

Carl Van Doren.

Jaz za svojo osebo ne čutim
najmanjših obilicij, da bi ver-
jel nekaj, o čemur nisem prepri-
čan. Včasem sem čutil potrebo,
da molčim, ker se zavedam, da
ljudje, ki spijo v veri, so volko-
vi, če jih zbudijo. Ali danes, v
tem srednem odmoru tolerant-
nosti, je dobro povedati kaj mi-
sliti o tem. Danes je sploh toliko
različnih ver, da ima tudi never-
nik pravico izpovedati svojo "ve-
ro".

Ker se torej izpovedujem, moram
odgovoriti na nekatera po-
stranska vprašanja, katera ver-
niki tako radi zastavljajo. Eno
tako vprašanje se glasi: Ali te
nič ne gane, ker toliko učenih
ljudi veruje v boga in porablja
avoj čas za supernaturne zade-
ve? Niti najmanj. Učenjaki so
lahko učeni, dobro učeni v svo-
jih strokah, ampak glede boga,
razodetja in neumrločnosti niso
nič bolj učeni kakor jaz, in ni-
majmo nobene pravice zahtevati,
da jim naj drugi sledijo tja,
kjer je tudi zanje absolutna te-
ma. Kadar mi kak dober star-
ček, učen moj, pripoveduje, da
je trdno prepričan o bogu, ima-
jo njegove besede ravno toliko
vpliva name, kakor če bi mi bo-
sopetec pravil, da je riba v luži,
v kateri ni še nikdar nihče ujel
nobene ribe.

Ali me ne gane dobra stara
žena, ki tako sveto veruje, da
se snide s svojo mamico v nebe-
sih? Ne. Vera dobre mamice
me gane ravno toliko kakor vera
petletne deklice, ki za trdno pri-
čakuje lepo punčko od kakega
svevnika.

Mar nima spektakel velike
tradicije verskih obredov, ki pri-
ključijo vernike vseh kontinentov
natančno ob določeni uri skupaj
v svetiliščih, nobenega vtisa na-
me? Da, toda odmev tega vtisa
v meni je ravno tak, kakor če
pomislim, da na spomlad ljudje
sejejo litočasno in žanjejo, "ka-
dar žito dozori".

Glavno vprašanje pa je: Ali
ne čutim v sebi moralne nagne-
nosti k verskemu življenju? Ali
ne čutim notranjega nemira?

Glede teh dveh točk sem v svo-
jem razumu tako na varnem kot
znaj bit. Človek nima moralne
dolžnosti, da bi verjel neverjet-
ne reči. Človek mora biti naj-
prej sam s seboj pošten. Mar je
moralno, če človek stori nekaj,
kar se mu zdi, da ni prav? Saj
tudi vera smatra poštenost za
čednost. Moralna nagnjenost
do vere je prostovoljna samo-
prevara, deluzija in zvita pre-

tveza. Zgodovina mi dokazuje,
da so neverniki naredili manj
škoda na svetu kot pa verniki.
Niso napolnili zgodovine z div-
jaškimi vojnami, križarskimi
manakerji, persekucijami in cele
dežele z ignoranco. Pač pa so
neverniki, kjer in kolikor so le
mogli, pomagali svetu k znano-
sti in lepoti, zmernosti in pra-
vičnosti, dobremu obnašanju in
zadovoljnosti. Med neverniki
najdete imena največjih dobro-
tnikov človeštva. Oni pa, ki se ni-
so proslavili, so vsaj živeli v mi-
ru in se niso vtikali v zadeve
drugih ljudi.

Notranji nemir? Niti naj-
manjšega nemira ni v meni. Ne-
vera temelji na pogumu, ne na
strahu. Ravno vera je tista, ki
je antične narode priklenila k
stebri bojazni, napolnila gozdo-
ve s satirami, morja s silnimi
pošastmi in vse konce sveta z
žlodeji. Ravno pekimiati-med
verniki so obljubili prazne kra-
je s copricami in hudiči, opti-
mist pa z angeli in bogovi. O-
boji so se bali, da bi bili skrom-
no opremili hibo življenja. Celo
nevernik mora priznati, da mno-
gotera ta oprema je krasna: di-
hajče nimfe, komfortne legen-
de in tolažilna upanja. Ampak v
oči nevernika je vse to lepa
poezija. Lahko nas s tem zaba-
vate, toda človek ne more živeti
od same zabave. Vere, kakor o-
kus, se lahko razlikujejo. Never-
nikova vera in okus sta stroga.
On se ne poda izkušnjavcem.
Kadar mu preti nevarnost, se ne
zanada na "čuječo previdnost",
ki ima po domišljiji ljudi skre-
biti zanj. Čeprav ve, da veda ni
popolna, zaupa samo njej. Ako
se manj zanima za metafiziko,
se pa toliko bolj zanima za fizi-
ko. Samo odkritje nove resnice
ga napolni z veseljem. Gradi se,
kolikor se more, na temelju res-
nice in zabori kakršne koli re-
sni-
co. Ker dela to, ne pade nikoli v
praznovrve ali vražarije, pač pa
raste vedno bolj robusten

Srednjeveška umetnost
in cerkev

Joseph McCabe.

Kadar se dober Amerikanec pripravi, da se poda na turo v Evropo, izve interesantno novico. Povedali so mu namreč, da ne sme obiskati na svojem potovanju raznih angleških mest, da bi prezrl stare katedrale, katere nudijo potniku čudovito sliko zidovja, katerega vse bogastvo moderne Amerike ne more ustvariti. Kaj pa v Franciji? Da, tam imajo tudi katedrale: v Parizu je katedrala Notre Dame ter vsi zakladi v Louvre. So pa tudi katedrale v Amiensu, Chartresu, Rouenu itd. Ko potuje skozi Spanijo, ne sme pozabiti obiskati katedral v Sevilju in Burgosu; v Italiji, kajpada, bo vzelo cele tedne predno si bo zamogel ogledati vsa umetna čudesa Rima, Florence, Benetk, Pize in Milana. Če je slučajno potnik bogat, tedaj lahko poskusi vtihotapiti v Ameriko kako malo sliko, razpelo iz slovovala, kos stare pletenine—ali kaj podobnega, česar kolosalno bogastvo Amerike ne more producirati.

Vidljivo je, mu pade v glavo, da nekoč stara, sedaj speča dama Evropa je bila zmožna ustvarjati stvari. Kdaj je bilo to? Kakšen učenec Jezuitov ali Pavlistov mu bo lahko povedal

z nasmehom krepostnega človeka, katerega snežna nedolžnost se bo končno lahko osvetlovala in znela: "V srednjem veku, moj prijatelj. Ravno v tistih stoletjih, o katerih ste slišali, ko so jih opisovali kot dispeptična masa stupidnosti in ignorančnosti, robatosti in sežigalnega mesa in stoletja močne pišaje. To je bila religija srednjega veka, religija, ki je vama predstavljena kot kuga evropske civilizacije, katere je navdahnila te nesmrtnike, svetovno češčenje posebej predstavnike lepote. Sedaj pa nič več ne ustvarjamo podobnih stvari, zato ker tista religija nič več ne vžiga src in ne povzdiguje domišljije narodov."

Nikar si ne domišljajte, čitatelji, da vam bom v tem članku poskusil pretiravati na kvizotičen način ter sugestirati, da je bila srednjeveška umetnost, kakor moralnost ali pa modrost točasne zadovoljnosti pretiravana. Preiskati moramo dobra dejanja, kakor slaba, ki so bila v navadi v srednjem veku. In srednjeveška umetnost je v resnici superba, veličastna. Za vse dobe, ki prihajajo, dokler ne bo mogel človek več obdržati njih častljivih okvirjev, bodo velike katedrale kaznovale ponos ali ničemerost bolj znanstvenega rodu. Nove šole slikarstva in arhitekture in skulpture lahko nastanejo in zopet zginejo, toda te vzvišene umetnine v obliki in

barvi ne bodo nikdar zgubile svoje moči, mikavnosti in povzdige.

Toda kar bomo tu smatrali glavnim glede teh kolosalnih zgradb, je to, če je krščanska vera inspirirala vso to umetnost? Dovolite mi, da vam takoj podam številne dokazov, da sem se približal temu vprašanju z odprtim mišljenjem.

V Sevilju na Špankem je krščanska katedrala, ki vsebuje presenetljivo veličastnost in milobo; toda ravno na istem mestu je prvotno stal drugi tempel, mohamedanska mošeja, katere je bila podrti in razdejana samo zato, da se bo dvignila ta cerkev Krista zaničljivo in prezirljivo na njenih razvalinah. Vsi se strinjajo, da je bila mošeja, v svojem slogu seveda, prav tako veličastna kakor ta krščanska katedrala — ta mošeja v Cordovi, palača v Sevilju in Alhambra v Granadi, in vse to nas sili, da verjamemo. Kaj je bila skupna inspiracija mohamedanskega Mura in krščanskega Španca? Niti enega elementa krščanstva ni bilo v tej inspiraciji. Kar je še več, so Muri ustvarili nesmrtno lepote v štirih stoletjih od ustanovitve njih vere. Toda krščanske katedrale, radi katerih smo se podali čez široko morje, da jih vidimo, se niso pojavile do tisoč let pozneje po ustanovitvi krščanske vere, in krščansko slikarstvo pa še par stoletij pozneje.

Da pogledamo stvari v obraz od bliže, in to nas tudi privede do arca celi stvari, akotudi je srednji vek trajal od leta 500 pa do leta 1500 p. Kr., ni najti nobene zgradbe, slike ali spomenika v Evropi, radi katerega bi se vi podali tja, da ga vidite in ki bi spadal v prvo polovico tega miljeja. Krasne zgradbe spadajo v trinaest stoletje in pozneje, umetne slike pa v petnajsto in šestnajsto stoletje. Z drugimi besedami povedano, velika umetniška inspiracija Evrope je prišla ravno istega časa kot močnejši upor proti prevladajoči religiji—in za časa treh stoletij ustvarjajoče veličastne umetnine, je morala cerkev pomoriti na tisoče upornikov. Prva polovica srednjega veka ali še več, ko je bila religija najbolj globoko ukoreninjena in ko so ljudje še splošno verjeli, ni imela nikake umetnine, je umetniško gola. In tu imamo prostora dovolj, da poizvemo kaj in kako?

Končno je pa najti v Evropi večje umetniške lepote kot je srednjeveška umetnost. Nihče ne zanika, da je grška arhitektura prekašala srednjeveško. Prav tako je s skulpturo in literaturo. Egiptovska umetnost ne potrebuje nikake hvale; in taki ostanki imperialnega Rima, ki so nam ostali, se lahko kosajo v lepoti z večina umetniške kreacije poznjega krščanskega Rima. Umetnosti Indije, Kitaja in Japonske prekašajo Evropo. Na ta način zaobiti argument drugačno obliko, in pravijo nam, da je to religija, ne kakšna posebna religija, katere inspirira umetnost. Ali se ne čudite templom v Atenah in v Egiptu? Ali se morda ne čudite in ne naslajate ob mramornatih kipih, katere ves svet hrani kot zaklad, spomenikom in skulpturam boginj in bogov v efigijah?

To so dokazi, katere nam more potrditi le zgodovina, ako je resnica in ako bi ne bilo to res, tedaj bi prav gotovo vsak zgodovinar ravno tega ne potrdil. In oni morajo vedeti. Eden izmed najnovejših in najoriginalnejših zgodovinarjev, Elie Faure, ki je spisal knjigo Zgodovina umetnosti, je popolnoma prezrl in ne vidi, da bi religija bila tista velika inspiracija umetnosti—najmanj pa srednjeveške umetnosti. Eden glavnih vzrokov, zakaj imamo gotove religiozne umotvore, je ta, da organizirane in bogate religije zaposlijo umetnika in radi tega imajo gotove umetnine verski značaj.

Tu pa moram pokazati še en vzrok, ki je prava korenika napakega mnenja, da je religija inspirirala umetnost. To pa moram še posebej poudariti, ker dosedaj še nisem opazil, da bi kakšen pisatelj to omenil; razun, da je Faure pripisal propadanje atenske umetnosti v veliki meri "vladi intelektualizma." Ta misel je plodnonosna. Velika umetnost navadno stopa z religijo, zato ker se je dogajala v zgodnjih fazah, v evoluciji civilizacije, kadar je religija še vedno dominirala večino. Umetnost je postala dekadentna ko je religija postala dekadentna, zato ker je intelektualizem vzel življenje o bema, ne zato ker je oslabilo umetnost s tem, da je uničilo religijo. Atene so artistično propadle, ko se je pojavila doba filozofije. Egipt je imel visoko razvito umetnost pred šest tisoč leti in od tedaj je imel še več drugih umetniških dob še po daljših konfuzijah in rejuvenacijah. Splošna zgodovinska resnica je, da doba narodne visoke umetnosti se navadno pojavi relativno v zgodnjih razvojih narodnega umetniškega ustvarjanja, akotudi se lahko pripeti, da se obdrži ljubezen lepote in tehnične vzvišene konservativno, kot to vidimo na Kitajskem, Japonskem in v Indiji. Isto je resnica o Asirih, Perzijcih, Grkih, Rimljanih, Arabcih—je pač še precej splošno tako.

V tej luči umetnost srednjega veka prične postajati inteligentna. Bilo je dovolj religije, toda nikake velike umetnosti začasa več kot polovico srednjega veka. Ostala polovica je pa imela zelo veliko manj odkritostne religije, a imela pa je visoko umetnost. Nikake zveze ni tu z umetnostjo in vero, razun tega, da so imele verske organizacije dovolj denarja, da so plačale umetnike in pa to, da so zadostno že zgubile originalnega puritan-

stva, da so pričele ceniti umetnost. Toda pravi vzrok je bil, da so narodi, kateri so uničili rimsko cesarstvo, se pričeli tudi naseljevati in ustanovljati, iz katerih je nastal italijanski, francoski, nemški in angleški narod. In ti so nastali v dobi, v kateri se prične splošna umetnost. Naučili so se, kaj je civilizacija, nakar so vili mlado moč in bogato domišljijo v navadno prvo manifestacijo—umetnost. (Dalje prihodnj.)

Bledi, slabotni, nervozni, bolehljni ljudje sedaj lahko dobe od pomoč.

Vsak dan se dobe zdravniki, ki se pridijo kako hitro deluje to zdravilo. Je znanstvena priprava nalašč prirejena za ojačanje krvi, živčnega in splošnega sistema. Kri zalaga z železom in živci pa z žveplom. Ta dva zdravila skupaj sta slovita graditelja krvi in živcev, katere nam zalaga mati Narava.

To novo zdravilo, Nuga-Tone, dela tudi čudeže pri slabi prebavi, napenjanju, kislec želodcu, glavobolu, omotici in zaprtju. Jemljite ga par dni in čutili se boste kako hitro boste čutili, da se vam vrača zdravje in moč. Dajte vam tudi trdno in odlično spanje in ob jutrih se boste dobro počutili.

Če vam istega še ni predpisal vaš zdravnik, pojdite v lekarno in kupite steklenico. Zove se Nuga-Tone. Pomagati vam mora in vas tudi zadovoljiti, ali pa dobite povrnjen vaš denar. Na ta način je to zdravilo vselej prodano.

Priporočano, jamčeno in na prodaj v vseh lekarnah. —(Adv.)

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

CE INATE
KATAR MEHURJA
ali
T E Z K O
ODVAJANJE
poskušajte
Santal Midy
Naprada v vaših
lekarnah.
Taki prednosti
kot niti.

Poslužite se kampanje za nove člane in pridobite si lepo nagrado!

ZENITVENA PONUDBA.
Vdovec star 37 let s štirimi otroci, se želim spoznati s Slovenko v svrhu ženitve. Imam dva tisoč dolarjev in tudi delo. Sprejem samko ali vdovo z enim ali dvema otrokoma. Če katera resno misli, naj piše in naj priloži v pismo svojo sliko. Starost naj bi bila od 23 do 40 let. Vsa pisma je poslati na naslov: N. Bertović, R. F. D. 1, Rea, Pa. (Adv.)

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.
ima v zalogi sledeče knjige:

AMERIŠKI SLOVENC—izvirna krasna knjiga, obsega 632 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane...\$5.00
Slovensko-Angliška Slovnica—zelo poučna in lahko razumljiva knjiga za učenje angleščine, z dodatkom raznih koristnih informacij, stane samo...\$2.00
Zakon Biogenesije—tolmači naravne zakone in splošni razvoj, knjiga iz katere zamorete črpati mnogo naukov za telesno in duševno dobro...\$1.50
Pater Malaventura—V Kabareta—zanimiva povest iz življenja ameriških franciskanov, in doživljaj rojaka, izvrstno spopolnjena s slikami...\$1.50
Zajedaki—resnična povest in prava ilustracija dosegel skritega dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki...\$1.75
Jimmie Higgins—krasna povest, ki jo je spisal slovit ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek...\$1.00
Zapisnik 8. redne konvencije S. N. P. J., 252 strani mehko vezana, stane samo...\$0.50

Pišite ponje na:
KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

POSLUŽITE SE KAMPANJE ZA NOVE ČLANE IN PRIDOBITE SI LEPO NAGRADO!

J. S. Machar:
RIM
Poslovenil V. M. Zalar.
(Dalje.)

In za Julija II. je prišel v Rim nemški menih Luther. Opazoval je vse s svojim hladnim severnim razumom, in je vse obsodil, zakaj v vsem je našel samo Antikristovo kraljestvo. Vrnil se je na Nemško, in v Rimu je nastala strašna kriza. Izgubil je narod, ki mu je bil nekdanj prva opora, ščit in meč: Germane. Izgubil ga je, toda ta izguba ga je izpametovala: šel je vase, opravil malo pokoro, oprl se je na jezuitski red in si izkušal ohraniti, kar se je dalo ohraniti... In renesance v umetnosti je bilo konec...

Grega mimo švicarske straže, ki ima še vedno isti progasti pestri kroj, kakor ga je nardil nekdanj Michelagnoli, in stopava po Scala Regia navzgor. V žepih polno drobiža, kajti gospod Mueller nama je rekel: Na kogar se v Vatikanu ozrete, vam pomoli dlan. Stopiva v Scala Regia.

Scala Regia je bila avdijska dvorana papežev. Nad vrati in po stenah so freske, ki slave mogočnost in slavo papežev, mogoče dobro mišljene, pa slabo slikane. Gregor IX. ekskomunicira cesarja Friderika II.—čudovita neokusnost! Cesar leži na tleh in papež stopa po njem! Ali pa: Cesar Friderik Barbarossa se spravlja s cerkvijo; ali pa: Gregor VII. daje proscemu cesarju Henriku IV. odvezo; dalje: Karol IX. dovoljuje umoritev admirala Colignyja itd. V mesečnih nočeh se izprehajajo baje po tih dvorani neka posebna postava: mlad, propadel, bosonog mož si ogledava te freske, se prijema z rokami, ki nosijo odprte rane kakor od žebeljev, za glavo, polno sledov trnjeve krone, vzdihuje globoko in otožno in tarna: Kaj sem storil! Kaj sem storil! O, Peter, Peter, kako me teži ta tvoja skala! — In naprej v Sikstinsko kapelo.

Zakajena kapela. Sedeva v klop, gledava kvisku — o Michelagnoli! Ta strop z vsemi tvojimi Sibilami in proroki, z vsemi temi dnevi stvarjenja sveta in človeka, z rajem in prvimi grehom, Noetom in potopom — vse to je absurdno, in muka gledalcu danes, kakor je bilo muka tebi pred štirimi stoletji:

Ze mi je goša zrasla pri tem delu, kot raste mačkam po lambardski vodi — človek si zacitira kakor v opravičilo pred teboj ti dve vrstici tvojege soneta, ki si ga pač takrat med odmorom tu načelkal, in neha gledati — tega ni mogoče prenesti... In ta tvoja "Poslednja sodba" na altarni steni! Kaos postav, zverženih udov, spačenih obrazov — Krist, Marija, svetniki, svetnice, hudiči, obsojenci v peklju in vse temno, na vsem dim kadila, sajje od sveč in prah skoraj štirih stoletij. In sramežljivi papež Pavel IV. je dal vsem tem raznim nagecem prikljati hlače, kar Klemenču XII. ni zadostovalo; dal je obleči sistematično vse nagece — in zato pravijo, da imajo papeži "neskončne zasluge za umetnost"... Da, ali jim je sedel v duši vojak, ali pa nuna z vsemi skrivnimi in očitnimi strastmi obeh. In če je bil tam kak tretji, pa to spet ni bil papež, temveč paganski človek.

Desna in leva stran sikstinske kapele je okrašena s freskami slavni imen cinquecenta: Pinturicchio, Botticelli, Signorelli, Perugino, Ghirlandajo in Roselli. Zgodbe starega in novega zakona, znane iz tisočih reprodukcij, slavljene, občudovane, povzdigovane — tu v resnici pa tako uboge, da se zdi, kakor bi bile hvaležne tej temni patini svečnega saj in kadila, ki pokriva njih obledele in propadle barve na razpokanem ometu...

Kako dolgo traja t. zv. nesmrtnost kake umetnine? Gneto se tod turisti vseh narodov, gledajo v svoje rdeče knjižice, kažejo si krasote, ki so v knjižicah zaznamovane z zvezdicami in vzdihajo, kimajo z glavami ter vzklkajo medmete občudovanja — toda spet hite dalje, da bi absolvirali po programu vse, kar Baedeker še v Vatikanu obljublja... Veščaki hodijo tod in iščejo na slikah znamenja časa: portrete tedanjih sodobnikov, slike slikarjev-stvariteljev in pokrajine, ki menijo, da jih poznajo. Ali pa si razlagajo sestavo barv in kompozicijske zakone renesanskih mojstrov — in se vzvišeno smehljajo... Nesmrtnost! In človek dvomi, da so ta dela sploh kdaj žive-la...

Grega za nadstropje više. Galleria Pia, dve dvorani modernih slik, slika poleg slike, neokusnost poleg neokusnosti. Moritve plemenitih misijonarjev od divjih barbarov. Japonci, Kitajci, Indijanci, zamorci, vsi divje bestialni, sekaajo glave, bodejo, špijajo s puščicami lepo obrite in idealno krasne redovnice s čedno izstriženimi tonzurami. Tudi jermene jim režejo iz kože na hrbtu. Ali pa jih žive pokopavajo. In še druge muke. In človek ima tukaj v resnici eno iluzijo. Nehote začne sanjati o sejmju češkega mesteca, kjer je na očitnem kraju razobesil podjeten mož platno, poslikano z moritvami in žaloigrami; in ko se je nabralo dovolj ljudstva, je vzel harmoniko, pel v basu, in njegova žena v sopranu, o groznih stvarih, ki so se dogodile to leto. Potem je napravil pavzo, vzel dolgo šibo in, razlagajoč v prozi, kar je bil ravnokar opisal v pesmi, razkazoval prizore in postave na pisanem platnu...

In ko bi se ta harmonika in ti glasovi oglašili tukaj, prav nič bi se ne čutil. Odgovarjalo bi to današnjemu papeštvu ravno tako dobro, kakor te-le krvoločne slikarije.

Edina slika dela tu izjemo: Matejkov Sobieski, ko rešuje Dunaj l. 1683. Toda biti kralj med tako čedo, ni niti za Matejka čast.

V neki neveliki sobani najdem par znanih: slike nadvojvod Franca Ferdinanda in Evgena — spominjam se, da sta jih princa poslala rajnemu Levu XIII., ki je imel veliko veselje z njima — in sliki bivšega ministrskega predsednika Koerberja, ki ga je Lev XIII. zelo občudoval. V tej sobani visi tudi slika Leva XIII., slikana od B. Constantina, njegove baziliskove oči gledajo s slike z živostjo, ki je kar pošastna.

Stopiva v Raffaeleove stanze.

V Raffaelu je našlo papeštvo svojega Homerja barv, Homerja sebe vrednega. Gladek, uljuden, prijazen na vse strani, vsem migljajem svojih delodajalcev pokoren, jeguljast izdelovalec tako platen, kakor fresk za debelo, je moral ta človek najti srečo in zarjo papeške naklonjenosti. Njegov talent si je znal osvojiti vse prednosti predhodnikov in sodobnikov, znal je posneti vse, kar se je kje markantnega pojavilo. Toda nič ni šlo skozi ogenj njegovega duha, ker tega ognja v njem niti bilo ni, v nobeno stvar ni položil svojega jaza, svoje krvi, svoje bolesti in razkošja, kajti v njem ni bilo niti sledu umetniškega poštenja. Bil je virtuos, kakor so virtuosu na gosli, ki igrajo skladbo brez vrednosti, pa jo igrajo zato, da lahko v nji pokažejo vse fineše svojih prstov, lahun in loka. Eno izmed najbolj praznih imen v zgodovini slikarstva, toda morda ravno zato neprestano tako zelo zveni. Cela legija učencev in prijateljev je sodelovala pri njegovih naročilih — kar je nazadnje tudi priča o širokosti njegove umetniške vesti Rokodelec — izdelovalec na debelo — tovarnar. Toda svetim čedom je ugajal, in pod to sugestijo stoji danes pobožni krščanski svet...

(Dalje prihodnj.)

TISKARNA S. N. P. J.
SPREJENA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA
Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.
VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI
CENE ZMERNE, UNISKO DELO PRVE VESTI
VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE
Pišite po informacije na naslov:
S. N. P. J. PRINTERY
2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.
TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENNA POJASNILA

BOŽIČ V JUGOSLAVIJI
ali bode z radostjo praznovan v marsikateri družini, je odvisno od dobrobrčnih rojakov v Ameriki.
Pomagati potrebni je eden glavnih principov teh praznikov, in zapomnite si, da ima darilo dostavljeno še pred božičem, dvakratno vrednost; zato ne odlašajte z pošiljativjo.
Dostavi vsake denarne pošiljave posvečamo našo največjo skrb in paznjo, ter s tem zagotovimo, da je denar v najkrajšem času in v polni svoti izplačan.
Z ozirom na naš veliki promet in ker imamo zveze s največjimi bankami v Jugoslaviji, nam je vedno mogoče nuditi najnižje cene.
Tistim, ki žele preživeti božične praznike v Jugoslaviji, priporočamo, da se obrnejo za pojasnila glede božičnega potovanja na naš parobrodni oddelek.
KASPAR AMERICAN STATE BANK
1900 BLUE ISLAND AVE. : : : CHICAGO, ILL.
VARNA BANKA ZA VLAGANJE VAŠIH PRIHRANKOV